

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının SOLO Taksonomisine Göre Analizi

Analysis of the Social Studies Course Curriculum of the Türkiye Century Education Model
 According to the SOLO Taxonomy

Abdulkerim DİKTAŞ¹ , Derya GİRGİN² , İsmail SATMAZ³ , Ulaş YABANOVA⁴

Geliş Tarihi (Received): 27.09.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 19.02.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.03.2025

Öz: Öğretim programları, öğrenci gelişimini yönlendiren, eğitimin amaçlarını belirleyen ve topluma yönelik katkıyı şekillendiren temel araçlardır. Sosyal bilgiler eğitimi, tarih, coğrafya, ekonomi ve siyaset gibi çeşitli alanları kapsayan disiplinler arası bir yapıya sahiptir. Bu eğitim, öğrencilere eleştirel düşünme, vatandaşlık bilinci ve toplumsal olayları anlama becerisi kazandırmayı hedefler. Bu hedeflerin belirlenmesinde farklı taksonomik yaklaşımlar kullanılabilir; bunlardan biri de SOLO taksonomisidir. Bu makale, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı SOLO Taksonomisi doğrultusunda analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman incelemesi tekniğini kullanmıştır. Çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelenmiş, ancak bu inceleme 4-7. sınıf kazanımlarıyla sınırlandırılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, özellikle 3 ve 4. düzey kazanımların ağırlıkta olduğunu, ancak 5. düzey olan "Soyutlanmış Yapı" düzeyinin sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, incelenen programın üst düzey düşünme becerilerini geliştirme açısından yeterli kazanımlar içermediğini ortaya koymaktadır. Çalışma, öğretim programında dijital medya, yapay zekâ ve veri analitiği gibi teknolojik gelişmelere daha fazla yer verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, üst düzey bilişsel becerilere yönelik kazanımların artırılması ve programların bu doğrultuda yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: SOLO Taksonomisi, Sosyal Bilgiler Programı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli.

&

Abstract: Curricula are essential tools that guide student development, determine educational goals, and shape societal contributions. Social studies education has an interdisciplinary structure encompassing various fields such as history, geography, economics, and politics. It aims to equip students with critical thinking skills, citizenship awareness, and the ability to understand social events. Various taxonomic approaches can be used to determine these objectives; one such approach is the SOLO taxonomy. This article analyzes the Türkiye Century Education Model's 4th-7th grade Social Studies Curriculum using the SOLO Taxonomy. The research employed document analysis, a qualitative research technique. The study examined the 2024 Social Studies Curriculum published by the Ministry of National Education's Board of Education and Instruction, focusing specifically on 4th-7th grade learning outcomes. Data analysis was conducted using the content analysis technique. The research findings reveal a predominance of 3rd and 4th level acquisitions, while the 5th level "Abstracted Structure" is limited. This indicates that the examined curriculum lacks sufficient learning outcomes for developing higher-order thinking skills. The study emphasizes the need for greater inclusion of technological developments such as digital media, artificial intelligence, and data analytics in the curriculum. Furthermore, it recommends increasing the focus on higher-order cognitive skills and restructuring the programs accordingly.

Keywords: SOLO Taxonomy, Social Studies Program, Türkiye Yüzyılı Education Model.

Atıf/Cite as: Diktaş, A., Girgin, D., Satmaz, İ., & Yabanova, U. (2025). Türkiye yüzyılı maarif modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programının solo taksonomisine göre analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 667-690, <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2025.-1556985>.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Abdulkerim DİKTAŞ, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, abdulkerim.diktas@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5803-5586>

² Doç. Dr. Derya GİRGİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, deryagirgin@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6114-7925>

³ Dr. Öğr. Üyesi, İsmail SATMAZ, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, ismailsatmaz@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2696-3019>

⁴ Sorumlu Yazar: Öğr. Gör. Dr., Ulaş YABANOVA, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Tasarım Bölümü, ulas.yabanova@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1244-8235>

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler, kapsamı itibariyle çok derin bir çalışma alanıdır. Kavram olarak irdelendiğinde; ateş yakmaktan yemek pişirmeye, yara sarmaktan adab-ı muaşeret kurallarına kadar hayata dair her türlü bilgi sosyal bir bilgi olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla hayatın aktif bir şekilde içinde olan bu kavramın, sistematik hale getirilerek eğitim sürecine dahil edilmesiyle sosyal bilgiler dersi ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler terimini ilk kullananlar Amerikalı eğitimcilerdir. Başka bir ifadeyle sosyal bilgiler, ABD’nde doğmuş ve oradan dünyaya yayılmış bir çalışma alanıdır (Safran, 2012). “Sosyal Bilgiler” teriminin ilk kullanıldığı yıl 1916 olup ve bu ders, dönemin toplumsal olaylarını incelemeyi amaçlamaktadır. I. Dünya Savaşı sonrası genelde eğitim ve özelde ise sosyal bilgiler eğitimi daha çok ideolojik bir hal almıştır. Bu dönemde konu tabanlı yaklaşımların ön plana çıktığı görülmektedir. II. Dünya Savaşı sonrasında ise sosyal bilgiler dersinde coğrafya ve savaş konuları ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1950’ler itibariyle ise sosyal sorunlara yönelik yaklaşımlar müfredattan çıkarılmış ve akademik disipline tekrar geri dönmüştür (Öztürk, 2011). Türkiye’de ise sosyal bilgiler dersi ilk kez 1953 yılında “Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri Programı” içerisinde yer almıştır (Çiydem & Kaymakçı, 2021). Ancak 1968 tarihi ülkemizde sosyal bilgiler eğitimi için milat kabul edilmektedir. Çünkü bu tarihten itibaren, belli dönemlerde kaldırılıp yerine başka dersler ikâme edilmiş olsa da bu tarihten itibaren Türkiye’de sosyal bilgiler ayrı ve müstakil bir ders olarak, kendi adıyla programa dâhil edilmiştir. Hazırlanan bütün sosyal bilgiler öğretim programlarının, genel olarak bireyler arasındaki farklılıkları önemseyen, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen yapıda hazırlandığını söylemek mümkündür. İlk ortaya çıktığında sadece yurttaşlık bilgisi, tarih ve coğrafya konularını içeren ders zamanla ekonomi, antropoloji, hukuk, arkeoloji, psikoloji, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi diğer sosyal bilim disiplinlerini de kapsamaya başlamıştır. Bugün Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi, toplumsal olayları anlama, yurttaşlık bilinci kazandırma ve çevreyle ilişki kurma amacını taşımaktadır (Bektaş & Turan, 2022). Fakat dönemsel olarak ülkemizde, eğitim sistemleri ve toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda bu dersin içeriği ve yaklaşımı zaman içinde değişikliklere uğramıştır.

Sosyal bilgiler geçmiş, bugün ve gelecek dizgisinde toplumların siyasi, politik, ekonomik, kültürel ve çevresel problemlerine ve bu problemlerin çözümüne yönelik eğitim ve öğretimi ön plana alan bir öğrenme alanıdır (Kabapınar, 2012). Bugün zorunlu eğitim düzeyinde işlenen sosyal bilgiler dersi coğrafya, sosyoloji, tarih, hukuk ve siyaset bilimi gibi sosyal bilim disiplinlerinden müteşekkil bilgiler içermektedir. Bu yönüyle sosyal bilgiler, sosyal ve beşerî bilimlerden elde edilen bilgilerin sistematik bir şekilde harmanlanması sayesinde disiplinler arası bir özellik sergilemektedir. Sosyal bilgiler, toplumsal gerçekleri inceleyen, insan ve çevresiyle etkileşimini ortaya koyan bilgiler öğretmektedir (Turan vd., 2009). Bu ders, öğrencileri toplumsal hayata hazırlayarak onların sosyal yönlerini geliştirmeyi ve onların toplumsallaşma süreçlerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Sosyal bilgiler, toplumun farklı yönlerini anlamak ve analiz etmek amacıyla istifade edilen bir öğrenme alanıdır. Konu alanları itibariyle tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset, kültür, insan hakları, demokrasi, çevre, etik ve buna benzer sosyal konuları disiplinlerarası bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu alanlar, öğrencilere toplumsal olayları anlama ve yorumlama becerisi kazandırmaktadır (Öztürk vd., 2012). Bununla birlikte sosyal bilgiler, öğrencilere vatandaşlık bilinci kazandırmayı hedeflemektedir. Bu, demokratik değerleri anlama, insan haklarına saygı gösterme ve toplumsal sorumluluk bilincini geliştirme sürecini ifade etmektedir (Tay & Öcal, 2011). Sosyal bilgiler öğrencilere ayrıca eleştirel düşünme becerisi de kazandırmayı hedeflemektedir. Farklı kaynakları analiz etme, bilgiye dayalı kararlar verme ve toplumsal sorunlara çözüm üretme yeteneklerini geliştirmektedir (Gömleksiz & Kan, 2009). Sosyal bilgiler, toplumsal değişimi anlama ve sürdürülebilirlik konularını ele alma konusunda öğrencilere fırsatlar sunmaktadır. Bu, gelecekteki nesillerin yaşam kalitesini etkileyen konuları irdelemeyi gerektirmektedir (Turan & Ulusoy, 2011). Öğrenciler sosyal bilgiler dersi sayesinde farklı kültürleri, tarihleri ve coğrafyaları anlama imkânı kazanmaktadır. Böylelikle öğrencilerin hoşgörülü ve kültürel olarak zengin bireyler olmalarına katkı sunmaktadır (Beldağ & Teymur, 2018). Tarih bilinci ve milli şuur gelişimine katkı sunması da sosyal bilgiler eğitiminin bir diğer özelliğidir. Öğrenciler, geçmiş olayları anlama ve bu

bilgiyi günümüzle ilişkilendirme yeteneği kazanmaktadır (Sezginsoy & Akkoyunlu, 2011). Aynı zamanda sosyal bilgiler, araştırma yapma, yazma ve sunma becerilerini geliştirir. Bu durum, öğrencilerin iletişim alanında daha yetkin olmalarına yardımcı olmaktadır.

Sosyal bilgilerin geleceği, diğer bütün disiplinler ve çalışma alanları gibi toplumun ihtiyaçlarına ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak şekillenmek durumundadır. Bu konuda dijital dönüşüm ve teknoloji en önemli konu başlığını oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi, dijital medya, yapay zekâ ve veri analitiği gibi teknolojik alanlara daha fazla entegre edilmelidir (Yeşilyurt vd., 2024). Bunun, öğrencilere bilgiye daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaşma imkânı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bilgi çağında, veri okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerileri son derece önem kazanmıştır. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere bilgiyi sorgulama ve analiz etme yetenekleri kazandırmalıdır (Kaçar & Çakmak, 2020). Sosyal bilgilerin geleceği içerisinde küreselleşme ve çok kültürlülük konusu da önem arz etmektedir. Küreselleşme ile farklı kültürler arasındaki etkileşimin arttığı ve dünyadaki bütün toplumlarda çok kültürlü yaşam alanlarının yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sürece daha nitelikli bir şekilde uyum sağlamak adına sosyal bilgiler dersi, kültürel çeşitliliği anlama ve küresel sorunlara duyarlılık kazandırma amacıyla daha kapsamlı bir şekilde ele alınmalıdır (Akhan & Kaymak, 2021). Öğrencilere aktif vatandaşlık bilinci kazandırmak konusu da geçmişte olduğu gibi gelecekte de sosyal bilgilerin varlığına duyulan ihtiyaç alanında önemli yer tutmaktadır. Bu hususta, demokratik değerlere saygı, insan hakları, çevre koruma ve toplumsal sorumluluk gibi konulara ehemmiyet verilmelidir (Öztürk, 2009). Eğitim materyalleri, güncel ve çeşitli olmalıdır. İnteraktif içerikler, oyunlar ve simülasyonlar, öğrencilerin ilgisini çekebilir ve öğrenmeyi daha etkili hale getirebilir. Toplumun ihtiyaçlarına göre sürekli olarak yeniden şekillendirilmeyen bir sosyal bilgiler eğitim programının, gelecekteki değişimleri takip etmek ve uyum sağlamak konusunda yetersiz kalması kaçınılmazdır.

1.1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), Türkiye'nin 2023-2123 yılları arasındaki yüzyılını şekillendirecek eğitim stratejilerini belirleyen bir yol haritası hükmündedir (MEB, 2024). Bu modelin, ülkenin gelecekteki ihtiyaçlarına cevap verecek, bilgi toplumuna dönüşüm sürecini hızlandıracak ve Türkiye'yi küresel eğitim standartları ile uyumlu hale getirecek şekilde tasarlandığı ifade edilmiştir. Bu yönüyle model, Türkiye'nin eğitim sisteminde köklü reformlar öngören ve ülkeyi istikbâle taşıyan bir vizyonu temsil etmektedir.

TYMM'nin temel yaklaşımı, öğrenci profili, erdem-değer-eylem çerçevesi ve beceriler çerçevesi bileşenlerinden oluşan bir eğitim modelidir. Bu model, millî ve manevî değerler, maddî gelişme ve insanlığın geleceği hedefleriyle çalışmaktadır. TYMM'nde öğrenci profili, yetkin ve erdemli insanın inşası temelinde şekillendirilmiştir. Bu profilde bireyin ahlaklı, cesaretli, estetik, bilge, iradeli, merhametli, sorgulayıcı, sağlıklı, üretken ve vatansever özellikler taşıması hedeflenmektedir. Yetkin ve erdemli insan yetiştirmek, bu modelin nihai hedefidir.

Erdem-değer-eylem çerçevesi, kişiyi erdemlere ulaştıran ve eylemleri aracılığıyla gözlemlenebilen değerleri kavramsallaştırmaktadır. Saygı, sevgi ve sorumluluk değerlerinin çatı değerler olarak belirlendiği bu çerçevede ana hedef; eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli insana, erdemli insandan ise "huzurlu insan", "huzurlu aile ve toplum" ile "yaşanabilir çevre" hedeflerine ulaşmaktır. Bu modelde Huzurlu İnsan'ın meziyetleri; çalışkanlık, mahremiyet, mütevazılık, sabır, sağlıklı yaşam ve tasarruf başlıkları altında toplanmıştır. Huzurlu Aile ve Toplum başlığı altında ise aile bütünlüğü, dostluk, dürüstlük, özgürlük, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri listelenmiştir. Son olarak Yaşanabilir Çevre başlığı altında ise duyarlılık, estetik, merhamet ve temizlik değerleri yer almaktadır.

Beceriler Çerçevesi beş alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; kavramsal beceriler, alan becerileri, eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve okuryazarlık becerileridir. Bu çerçeve, okul öncesi eğitimden liseye kadar bütün becerileri tanımlayarak her bir beceri alanını birbiriyle ilişkilendirerek nasıl

işe koşulacağını ele almaktadır. Kavramsal Beceriler başlığı altında temel beceriler, bütünleşik beceriler ve üst düzey düşünme becerileri bulunmaktadır. Alan Becerileri Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilimler olmak üzere dörde ayrılmıştır. Eğilimler başlığı altında benlik eğilimleri, sosyal eğilimler ve entelektüel eğilimler bulunmaktadır. Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri de benlik becerileri, sosyal yaşam becerileri ve ortak/birleşik beceriler olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Son olarak Okur-Yazarlık Becerileri başlığı altında ise bilgi, dijital, finansal, görsel, kültür, vatandaşlık, veri, sürdürülebilirlik ve sanat alt başlıkları yer almaktadır.

TYMM, bütüncül eğitim yaklaşımı ile insanın sosyal, zihinsel, duygusal, fiziksel ve ahlaki açıdan çok yönlü gelişimini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu modelde öğrenci başarısı, sürekli ve biçimlendirici ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle izlenmektedir. Bu yaklaşım, öğrencinin beceri gelişimini sistematik olarak takip etmeyi hedeflemektedir. Değerlendirme sürecinde öğrenci merkezli bir anlayış hâkimdir. Öğrencinin beceri gelişimi, öğretmen tarafından sistematik olarak izlenmektedir. Bu, etkili geri bildirim verilmesini ve öğrenciyi desteklemeyi kolaylaştırmaktadır. Ayrıca ödevler, öğrenci portfolyoları, projeler, sunumlar, performans görevleri, sınavlar, gözlem ve görüşme formları gibi enstrümanlar ile farklı değerlendirme yöntemleri çeşitlendirilmiştir. Bu, öğrenci performansını ölçmek ve geliştirmek için birden fazla kanıtın elde edilmesini sağlamaktadır. Bu modelde **öğrencinin aktif katılımı** esastır. Öğrencilerin öğrenme-öğretme süreçlerine aktif katılımı, ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini anlamlı kılmaktadır. Öğrenciler yakın veya uzak çevrelerinde karşılaşılabilecekleri ilginç sorunları ve zorlukları tanımlamaya teşvik edilmektedir. Öğrencilerin kendi öğrenmelerinin değerlendirilmesine katılmaları teşvik edilerek öz değerlendirme sağlanmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme çıktılarının amacını anlamalarına yardımcı olmaktadır.

TYMM, Türkiye'nin eğitim sistemini 21. yüzyılın gereksinimlerine uygun olarak yeniden yapılandırmayı ve geleceğin etkin bireylerini yetiştirmeyi hedefleyen kapsamlı bir vizyondur. Bu model, milli ve manevi değerlerle modern bilim ve teknolojiyi harmanlayarak, öğrencilerin küresel çapta rekabet edebilir, yenilikçi ve yaratıcı bireyler olarak yetişmesini amaçlamaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği, dijitalleşme, araştırma ve mesleki gelişim gibi alanlarda yapılacak reformlarla Türkiye, geleceğin güçlü ve dinamik toplumunu inşa etmeyi tasarlamaktadır. TYMM'nin eğitimde sürdürülebilir bir kalkınma ve küresel başarının anahtarı olarak önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (SBÖP), TYMM'nin eğitim hedeflerini gerçekleştirmede son derece merkezi bir rol oynar. Hem bireylerin hem de toplumun gelişimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Öğrencilere kültürel ve tarihsel bilincin aşılmasında, nitelikli vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesinde, eleştirel ve analitik düşünme becerilerinin geliştirilmesinde, küresel bakış açısının kazandırılmasında ve toplumsal uyum ve dayanışmanın sağlanmasında Sosyal Bilgiler öncü ders konumundadır. Program incelendiğinde, 4,5,6 ve 7. sınıf düzeyinde bu amaçlara hizmet eden 6 adet öğrenme alanının bulunduğu görülmektedir. Bunlar; birlikte yaşamak, evimiz dünya, ortak mirasımız, yaşayan demokrasimiz, hayatımızdaki ekonomi ve teknoloji ve sosyal bilimler öğrenme alanlarıdır. Her bir öğrenme alanı içerisinde kavramsal becerilere, sosyal-duygusal öğrenme becerilerine, eğilimlere, okuryazarlık becerilerine, alan becerilerine, değerlere ve ölçme kanıtlarına yer verilmiştir. Bu beceri ve değerlerin nitelikli bir şekilde öğrenciye kazandırılması durumunda, arzu edilen faydalı insan profilinin yetiştirilebileceği düşünülmektedir.

Bu noktada program hedeflerinin öğrenme sonuçlarına ne derece yansıdığına analizi noktasında taksonomik yaklaşımlar önemli bir fayda sağlamaktadır. Özellikle öğrenme çıktılarının ne ölçüde kazanıldığına belirlenmesi eğitim programının başarı düzeyini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda eğitim programlarının taksonik bir yaklaşım ile desteklenmesi son derece önemlidir.

1.2. SOLO Taksonomisi

SOLO (Structure of the Observed Learning Outcome) taksonomisi, John Biggs ve Kevin Collis tarafından 1982'de geliştirilmiş olup "gözlemlenebilir öğrenme çıktıları yapısı" olarak Türkçeye tercüme edilmiştir (Bağdat & Anapa Saban, 2014). Öğrenme çıktıları değerlendirme için kullanılan hiyerarşik

yapılı bir modeldir. Farklı konu alanları, öğrenci seviyeleri ve ödev uzunluklarına göre uygun durumlarda kullanılmaktadır. Bu taksonomi, öğrenme çıktılarını sınıflandırarak öğrencilerin becerilerini ve bilişsel bilgilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Biggs & Collis, 1991). Bu model, okuldaki öğrenme ortamlarıyla bağlantılı olarak öğrencilerin bilişsel bilgileri ile becerilerini değerlendirmek için tasarlanmıştır. SOLO Taksonomisi Bloom'un bilişsel alan taksonomisine bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır. SOLO öğrenme çıktılarının yazılmasına da katkı sağlamaktadır.

SOLO taksonomisi, öğrencilerin herhangi bir konuyu anlama becerilerini değerlendirmek amacıyla, onların sorulara verdikleri yanıtların niteliğini ve yapısını inceler. Bu yanıtlar, belirli kriterlere göre analiz edilerek anlama düzeyi tespit edilir. Model beş aşamadan oluşur. Bunlar sırasıyla Duyusal Motor (Sensori Motor), İmgesel (Iconic), Soyut Sembolik (Concrete Symbolic), Soyut (Formal) ve Soyut Sonrası (Post Formal) aşamalarıdır. SOLO Taksonomisi, Piaget'in bilişsel gelişim evreleriyle benzerlik gösterir (Duyusal Motor, İşlem Öncesi, Somut İşlemler, Soyut İşlemler) (Çelik, 2007). Her iki model de bilişsel gelişimin farklı evrelerini tanımlar. Ancak SOLO, öğrencilerin verdiği cevaplara yoğunlaşırken, Piaget'in modeli bireylerin gelişim düzeylerine odaklanır.

Kendi içerisinde SOLO Taksonomisinin her düşünme evresi, "düşünme düzeyleri" olarak isimlendirilen alt evrelerden oluşmaktadır ve bu evreler de beş kategoride toplanır. Bunlar, SOLO 1 – Yapı Öncesi, SOLO 2 – Tek Yönlü Yapı, SOLO 3 – Çok Yönlü Yapı, SOLO 4- İlişkisel Yapı ve SOLO 5 – Soyutlanmış Yapıdır. Biggs ve Collis'e (1991) göre taksonominin aşamaları şu şekildedir;

- SOLO 1 – Yapı Öncesi evrede, öğrenci konu hakkında sınırlı veya hiç bilgiye sahip değildir. Öğrencinin bilgi düzeyi yüzeysel olup, verilen bilginin anlamını kavramakta zorlanır. Bilgiler, öğrenci tarafından organize edilmemiş ve tutarsızdır. Öğrenme sürecinin başında olan öğrenciler genellikle bu evrede bulunur. Bu nedenle bu evre taksonomide kaçırılan nokta olarak kabul edilmektedir. Bu düzeyde kazanımlar yazılmamaktadır.
- SOLO 2 – Tek Yönlü Yapı evresinde, öğrenci konunun belirli bir yönünü anlamış ve bu bilgiyi tanımlayabilir. Ancak, bu bilgi sınırlıdır ve öğrencinin anlayışı tek bir kavram veya düşünceyle sınırlıdır. Öğrenci, bir bilgiyi tanımlayabilir ancak bu bilgiyi diğer bilgilerle ilişkilendiremez.
- SOLO 3 – Çok Yönlü Yapı evresinde, öğrenci birden fazla bilgi parçasını öğrenmiştir ancak bu bilgileri hala bağımsız olarak görür. Öğrenci, farklı bilgileri listeleyebilir veya tanımlayabilir fakat bu bilgiler arasındaki bağlantıları kurmakta zorluk çeker. Öğrencinin öğrenmesi, birçok bilgi parçasını içerir ancak bu parçalar bir bütün olarak değil, ayrı ayrı ele alınır.
- SOLO 4- İlişkisel Yapı evresinde, öğrenci öğrendiği bilgileri birbiriyle ilişkilendirmeye ve daha büyük bir anlam çerçevesinde bir araya getirmeye başlar. Bilgiler arasında bağlantılar kurulur ve öğrenci, öğrenilen bilgileri daha bütüncül bir şekilde anlayarak, bu bilgilerin nasıl etkileşime geçtiğini kavrar. Öğrenci, bu bağlantıları kullanarak yeni bilgilere ulaşabilir ve öğrenmeyi derinleştirebilir.
- SOLO 5 – Soyutlanmış Yapı evresinde, öğrencinin bilgileri genelleştirme ve soyutlama düzeyine ulaştığı aşamadır. Öğrenci, kavramları ve bilgileri daha geniş bir bağlama oturtarak, önceki bilgilerin ötesine geçer. Bu evrede, öğrenci yeni teoriler oluşturabilir, bilgileri farklı durumlara uyarlayabilir ve eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşabilir.

SOLO taksonomisi, öğrenme çıktılarını değerlendirmek için geniş bir yelpazede kullanılır. Öğretmenler, öğrencilerin hangi aşamada olduklarını anlamak ve öğrenme süreçlerini yönlendirmek için bu taksonomiyi kullanabilirler. Program değerlendirmesi yapılırken de SOLO kullanılabilir. Eğitim programları, SOLO Taksonomisi ile değerlendirilebilir. Bu, programın öğrencilerin bilişsel gelişimini nasıl etkilediğini anlamak için önemlidir. Öğrenci performansı SOLO ile ölçülebilir. Öğrencilerin kavrama düzeylerini belirlemek ve gerektiğinde müdahale etmek için bu taksonomiye başvurulabilir.

Bireysel öğrenme hedefleri için de öğrenciler, SOLO Taksonomisi kullanarak kendi öğrenme hedeflerini belirleyebilirler. Hangi aşamada olduklarını anlayarak daha etkili bir şekilde çalışabilirler.

1.3. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. SBÖP dördüncü sınıf kazanımlarının ve öğrenme alanlarının SOLO taksonomisine göre analizi nasıldır?
2. SBÖP beşinci sınıf kazanımlarının ve öğrenme alanlarının SOLO taksonomisine göre analizi nasıldır?
3. SBÖP altıncı sınıf dersi kazanımlarının ve öğrenme alanlarının SOLO taksonomisine göre analizi nasıldır?
4. SBÖP yedinci sınıf dersi kazanımlarının ve öğrenme alanlarının SOLO taksonomisine göre analizi nasıldır?
5. SBÖP 4-7. sınıflar arası kazanımların SOLO taksonomisine karşılaştırmalı analizi nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Alan yazın incelendiğinde 2005 ve 2018 SBÖP'lerinin SOLO taksonomisine göre incelendiği çalışmalar göze çarpmaktadır (Bursa, 2022; Gezer & İlhan, 2015). Bununla birlikte TYMM özelinde SBÖP'ünü SOLO Taksonomisi doğrultusunda inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. SOLO taksonomisi bilişsel düzeyleri analiz edebilme noktasındaki potansiyel belirsizliklerin üstesinden gelinmesine olanak sağlamaktadır (Hattie ve Purdie, 1998). Bu avantajı ölçme faaliyetlerinde daha belirgin temellere dayandırılmasına imkân sunar. SOLO taksonomisinin sağladığı avantajlar sayesinde SBÖP'ni değerlendirerek iyileştirme çalışmalarına katkı sunmak amacıyla bu çalışma yürütülmektedir. Hem ilk olması hem de farklı bir sınıflandırma modelini işe koşarak program iyileştirme çalışmalarına perspektif sunması, bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma tekniklerinden doküman incelenmesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırma sürecinde mevcut yazılı materyallerin sistematik bir şekilde gözden geçirilmesi ve analiz edilmesi işlemidir. Bu yöntem, araştırmacılara konu hakkında mevcut bilgileri toparlama, farklı kaynakları karşılaştırma ve araştırma sorularını destekleyecek verileri toplama fırsatı sunar (Bowen, 2009). Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) birimlerinden Talim Terbiye Kurulu (TTK) tarafından internet üzerinden yayınlanan TYMM 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiği için doküman incelenmesi tekniği kullanılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada, Türkiye'de programların hazırlanması ve yayınlanmasından sorumlu kurum Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) birimlerinden Talim Terbiye Kurulu (TTK) tarafından internet üzerinden yayınlanan TYMM 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelenmiştir. Araştırma, 2024 yılında yayınlanan sosyal bilgiler dersi öğretim programı kitapçığının sadece 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının öğrenme çıktıları ile sınırlıdır.

Bu çalışmada, nitel verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, görsel ve sözlü veriler gibi çeşitli veri türlerinin içeriğini incelemek için kullanılan bir yöntemdir (Harwood & Garry, 2003). Araştırmayı daha ayrıntılı analiz edebilmek ve yorumlayabilmek için içerik analizi tercih edilmiştir. Araştırmacılar, inceledikleri dokümanı solo taksonomisi çerçevesinde belirli sınıflara ayırmışlardır. Bu sınıflandırmalar, solo taksonomisinin farklı düzeylerine göre yapılmıştır.

TYMM 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımları araştırmacılar tarafından SOLO taksonomisinde yer alan seviyelere göre sınıflandırılmıştır. Programda yer alan kazanımlarının analizi, Biggs (2003) ve Brabrand ve Dahl (2009) tarafından yapılan çalışmalarda yer alan gösterge fiiller dikkate alınarak yapılmıştır. Elde edilen veriler daha önce SOLO taksonomisi ile ilgili analiz çalışması yapan biri program geliştirme alanında biri de sosyal bilgiler alanından olmak üzere iki uzmanın görüşün alınarak yapılmıştır. Görüşüne başvurulmuş uzmanların görüşleri Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen [Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) X 100] güvenirlilik formülünden yararlanarak araştırmacının güvenirliliği hesaplanmıştır. Araştırmacının güvenirlilik sonucu ise %85.4 olarak belirlenmiştir. Bu durum analizlerin yüksek güvenirliliğine işaret etmektedir.

Bu araştırmacının iç geçerliliğini artırmak amacıyla sosyal bilgiler öğretim programının tüm öğrenme çıktıları titizlikle incelenmiştir. Araştırmacının dış geçerliliğini artırmak için sosyal bilgiler öğretim programı bağlamsal bir çerçeve olarak kabul edilmiştir. Bu bağlam araştırmada açıkça belirtilmiştir. Solo taksonomisine dair teorik bir temel oluşturulmuş ve kapsamlı bir analiz yapılmıştır. Böylece ileriye dönük araştırmalara referans sağlanmıştır. Araştırmacının güvenirliliğini sağlamak amacıyla literatür taraması yapılmış ve bu tarama sonucunda alan yazında yer alan araştırmalara atıfta bulunulmuştur. Araştırma, araştırmacıların önyargılarından bağımsız olarak objektif bir şekilde sunulmuştur.

Kazanım cümlelerinin SOLO taksonomisine göre analiz edilebilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen SOLO Taksonomik Analiz Algoritması kullanılmıştır. Geliştirilen algoritmaya SOLO düzeylerinin fiilleri eklenmiş ve analiz edilmiştir. Algoritma tarafından birden fazla kategori ile ilişki kurulan kazanımlar araştırmacılar tarafından incelenerek kategorize edilmiştir. Analiz aşamasında kullanılan fiiller ve düzeyleri tabloda belirtildiği şekilde kategorize edilmiştir.

Tablo 1.

SOLO taksonomik analizinde kullanılan fiiller ve düzeyleri

Düzye	Fiiller
SOLO 2: <i>Tek Yönlü Yapı</i>	Aktarır, toplar, bulur, kaydeder, fark eder, hatırlar, ifade eder, isimlendirir, işaretler, sayar, söyler, tanır, tarif eder, tekrar eder, teşhis eder, ulaştır
SOLO 3: <i>Çok Yönlü Yapı</i>	Açıklar, açıklık getirir, adlandırır, anlar, ayrıştırır, belirler, birleştirir, dönüştürür, etiketler, görselleştirir hesaplar, iletişim kurar, inceler, listeler, metaforlaştırır, netleştirir, nitelendirir, numaralandırır, örnekler verir, paylaşır, planlar, sembolleştirir, sınıflandırır, sıralar, sunar, tanımlar, yapılandırır, yerleştirir, yöntemleri uygular
SOLO 4: <i>İlişkisel Yapı</i>	Ana hatlarını çizer, analiz eder, ayırt eder, birleştirir, bütünleştirir, çıkarım yapar, çözer, çözümler, değerlendirir, değiştirir, doğrular, düzenler, elde eder, eyleme geçer, geliştirir, gerekçelerini belirtir, gösterir, gözden geçirir, gözlemler, ilişkilendirir, ilişkiyi bulur, işe koşar, kabul eder, karar verir, karşılaştırır, kategorize eder, kaynakları yönetir, kontrol eder, kullanır, ortaya koyar, ölçer, öneriler geliştirir, önerilerini savunur, önermelerde bulunur, örüntü bulur, özetler, sebeplerini açıklar, seçim yapar, sınırlar, sınıflandırır, sorar, sorgular, soruları hazırlar, tahminlerde bulunur, tasnif eder, temellendirme yapar, teoriyi alana uygular, tespit eder, uyarlar, uygular, gerçekleştirir, yorumlar
SOLO 5: <i>Soyutlanmış Yapı</i>	Derinlemesine inceler, fikir üretir, geneller, hipotez kurar, kuram geliştirir, model geliştirir, müzakere eder oluşturur, stratejiler geliştirir, tahmin eder, tartışır, tasarlar, teori geliştirir, varsayımda bulunur, yansıtır, yargıda bulunur

SOLO taksonomisinin alan yazında belirtilen fiilleri dışında kalan ve sosyal bilgiler eğitim programı kazanımlarında yer alan fiil yapıları analiz edilerek taksonomik yaklaşımda uygun görülen düzeylere eklenmiştir.

3. BULGULAR

TYMM 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı her sınıf düzeyinde “birlikte yaşamak, evimiz dünya, ortak mirasımız, yaşayan demokrasimiz, hayatımızdaki ekonomi ile teknoloji ve sosyal bilimler” olmak üzere altı öğrenme alanı bulunmaktadır. Program 71 öğrenme çıktısı ve 233 kazanım cümlesinden oluşmaktadır. Programın SOLO taksonomisine göre analizinde programda belirtilen öğrenme çıktılarının ana cümlesi yerine alt kazanım cümleleri analiz edilmiştir.

3.1. Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Analizi

Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı 6 öğrenme alanı, 17 öğrenme çıktısı ve 48 kazanım cümlesi içermektedir. Kazanımların SOLO taksonomisine göre analizi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının SOLO taksonomisine göre analizi

Öğrenme Çıktısı	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı	SOLO 3: Çok Yönlü Yapı	SOLO 4: İlişkisel Yapı	SOLO 5: Soyutlanmış Yapı	Toplam
4.1.1.	1	2	-	-	3
4.1.2.	-	1	2	-	3
4.1.3.	1	1	1	-	3
4.2.1.	1	-	2	-	3
4.2.2.	-	2	-	-	2
4.2.3.	-	1	1	1	3
4.3.1.	-	3	-	-	3
4.3.2.	-	-	1	1	2
4.3.3.	1	1	-	-	2
4.4.1.	1	1	-	-	2
4.4.2.	1	1	1	-	3
4.4.3.	1	1	-	1	3
4.5.1.	1	-	3	-	4
4.5.2.	-	1	2	-	3
4.5.3.	-	2	-	-	2
4.6.1.	-	-	3	-	3
4.6.2.	1	2	1	-	4
Toplam	9	19	17	3	48

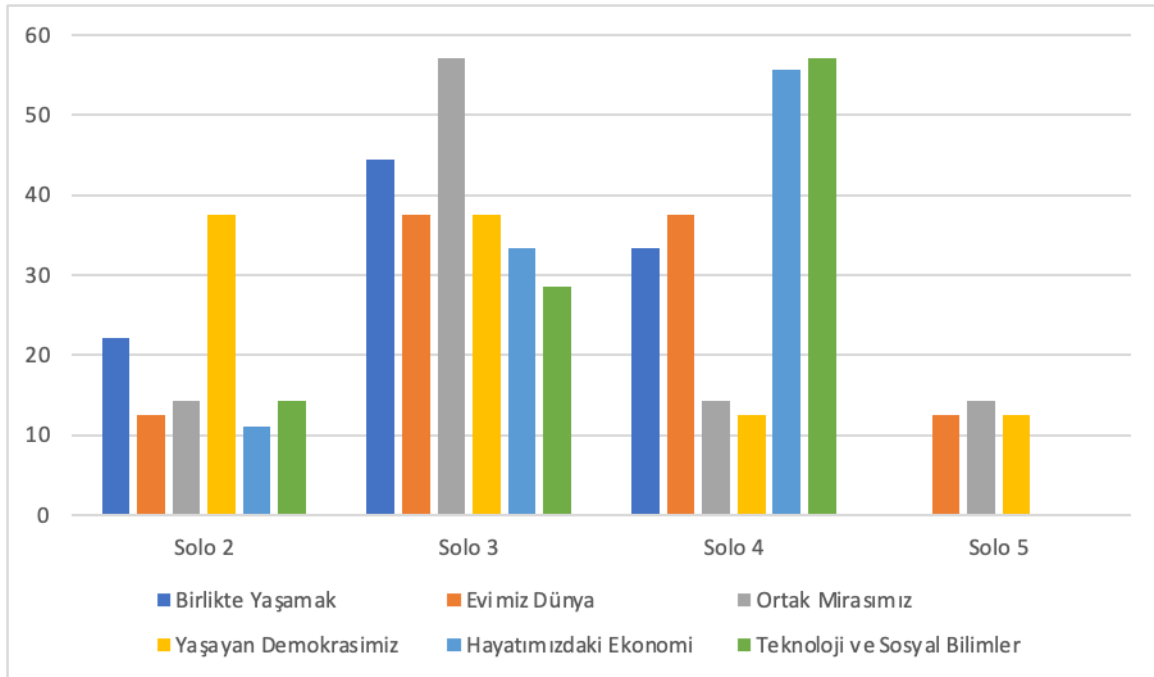
Tablo 2 incelendiğinde en fazla 3. düzey olan çok yönlü yapı (n=19) en az ise 5. düzey olan soyutlanmış yapı düzeyinde (n=3) kazanım ifadesinin yer aldığı görülmektedir. 17 öğrenme çıktısının 8’inde 2. düzey olan tek yönlü yapı ve 14’ünde 5. düzey olan soyutlanmış yapı kazanımının ifadelerinin yer almaması dikkat çekmektedir. Öğrenme alanlarına göre kazanımların analizi Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.

Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının öğrenme alanlarına göre analizi

Öğrenme Alanı	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı		SOLO 3: Çok Yönlü Yapı		SOLO 4: İlişkisel Yapı		SOLO 5: Soyutlanmış Yapı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	4.1.	2	22.2	4	44.4	3	33.3	-	-	9
4.2.	1	12.5	3	37.5	3	37.5	1	12.5	8	100.0
4.3.	1	14.3	4	57.1	1	14.3	1	14.3	7	100.0
4.4.	3	37.5	3	37.5	1	12.5	1	12.5	8	100.0
4.5.	1	11.1	3	33.3	5	55.6	-	-	9	100.0
4.6.	1	14.3	2	28.6	4	57.1	-	-	7	100.0
Toplam	9	18.8	19	39.6	17	35.4	3	6.3	48	100.0

Tablo 3 incelendiğinde yüzdeler de en çok %39.6 ile 3. düzey olan çok yönlü yapıda kazanım ifadelerinin yer aldığı ardından %35.4 ile 4. düzey olan ilişkisel yapı ifadelerine yer verildiği tespit edilmiştir. 5. düzey olan soyutlanmış yapı kazanım ifadelerinin ise %6.3 ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Öğrenme alanlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Dördüncü sınıf kazanımlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizi

Şekil 1 incelendiğinde dördüncü sınıf kazanımlarda en çok 3. düzey olan çok yönlü yapı ve 4. düzey olan ilişkisel yapı düzeyinde ifadeler yer verildiği görülmektedir.

3.2. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Analizi

Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı 6 öğrenme alanı içerisinde 19 öğrenme çıktısı ve 72 kazanım cümlesi yer almaktadır. Kazanımların SOLO taksonomisine göre analizi Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4.*Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının SOLO taksonomisine göre analizi*

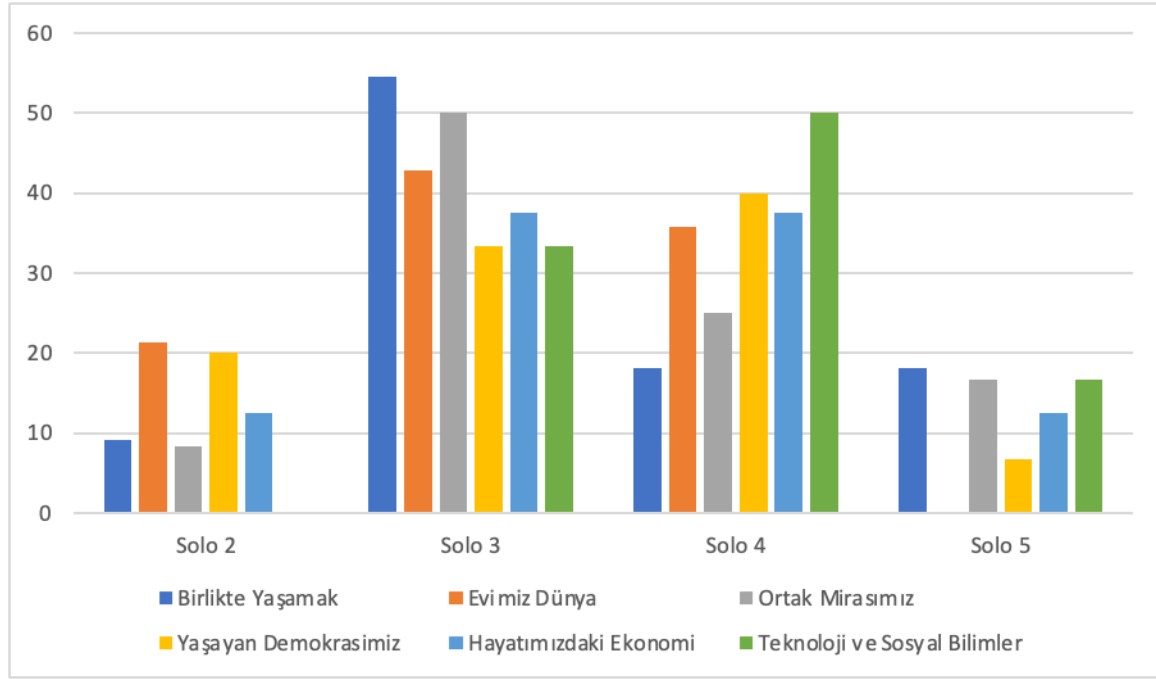
Öğrenme Çıktısı	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı		SOLO 3: Çok Yönlü Yapı		SOLO 4: İlişkisel Yapı		SOLO 5: Soyutlanmış Yapı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
5.1.1.	-		2		-		-		2	
5.1.2.	1		2		-		-		3	
5.1.3.	-		2		2		2		6	
5.2.1.	-		2		1		-		3	
5.2.2.	1		2		1		-		4	
5.2.3.	-		1		2		-		3	
5.2.4.	2		1		1		-		4	
5.3.1.	-		1		1		1		3	
5.3.2.	1		2		2		1		6	
5.3.3.	-		3		-		-		3	
5.4.1.	-		2		-		-		2	
5.4.2.	-		1		3		1		5	
5.4.3.	1		1		2		-		4	
5.4.4.	2		1		1		-		4	
5.5.1.	1		2		-		-		3	
5.5.2.	-		1		-		1		2	
5.5.3.	-		-		3		-		3	
5.6.1.	-		1		2		-		3	
5.6.2.	-		1		1		1		3	
Toplam	9		28		22		7		66	

Tablo 4 incelendiğinde en fazla 3. düzey olan çok yönlü yapıda (n=28) en az ise 2. düzey olan tek yönlü yapıda (n=7) kazanım ifadesinin yer aldığı görülmektedir. 19 öğrenme çıktısının sadece 7'sinde 2. düzey olan tek yönlü yapıda ve 6'sında 5. düzey olan soyutlanmış yapıda kazanımın ifadesinin yer alması dikkat çekmektedir. Öğrenme alanlarına göre kazanımların analizi Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5.*Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının öğrenme alanlarına göre analizi*

Öğrenme Alanı	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı		SOLO 3: Çok Yönlü Yapı		SOLO 4: İlişkisel Yapı		SOLO 5: Soyutlanmış Yapı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
5.1.	1	9.1	6	54.5	2	18.2	2	18.2	11	100.0
5.2.	3	21.4	6	42.9	5	35.7	-	-	14	100.0
5.3.	1	8.3	6	50.0	3	25.0	2	16.7	12	100.0
5.4.	3	20.0	5	33.3	6	40.0	1	6.7	15	100.0
5.5.	1	12.5	3	37.5	3	37.5	1	12.5	8	100.0
5.6.	-	-	2	33.3	3	50.0	1	16.7	6	100.0
Toplam	9	13.6	28	42.4	22	33.3	7	10.6	66	100.0

Tablo 5 incelendiğinde yüzdeler de en çok %42.4 ile 3. düzey olan çok yönlü yapı kazanım ifadelerinin yer aldığı ardından %33.3 ile 4. düzey olan ilişkisel yapı ifadelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar dördüncü sınıf analizi ile tutarlılık göstermektedir. Öğrenme alanlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizleri Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Beşinci sınıf kazanımlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizi

Şekil 2’de de görüldüğü üzere beşinci sınıf kazanımlarında 2. düzey olan tek yönlü yapı ve 5. düzey olan soyutlanmış yapı ifadelerinin çok sınırlı kaldığı görülmektedir.

3.3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Analizi

Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı 6 öğrenme alanı içerisinde 18 öğrenme çıktısı ve 61 kazanım cümlesi yer almaktadır. Kazanımların SOLO taksonomisine göre analizi Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının SOLO taksonomisine göre analizi

Öğrenme Çıktısı	SOLO 2:	SOLO 3:	SOLO 4:	SOLO 5:	Toplam
	Tek Yönlü Yapı	Çok Yönlü Yapı	İlişkisel Yapı	Soyutlanmış Yapı	
6.1.1.	-	1	3	1	5
6.1.2.	1	2	-	-	3
6.1.3.	1	-	4	1	5
6.2.1.	-	2	1	-	3
6.2.2.	-	2	1	1	2
6.2.3.	1	2	-	-	3
6.3.1.	1	1	3	-	5
6.3.2.	-	1	2	-	3
6.3.3.	1	1	2	-	4
6.3.4.	-	-	3	-	3
6.4.1.	-	2	-	-	2
6.4.2.	1	2	-	-	3
6.4.3.	1	1	3	-	5
6.5.1.	-	2	-	-	2
6.5.2.	-	-	2	-	2
6.5.3.	-	-	4	1	5
6.6.1.	-	-	2	-	2
6.6.2.	2	1	1	-	4
Toplam	9	20	31	4	61

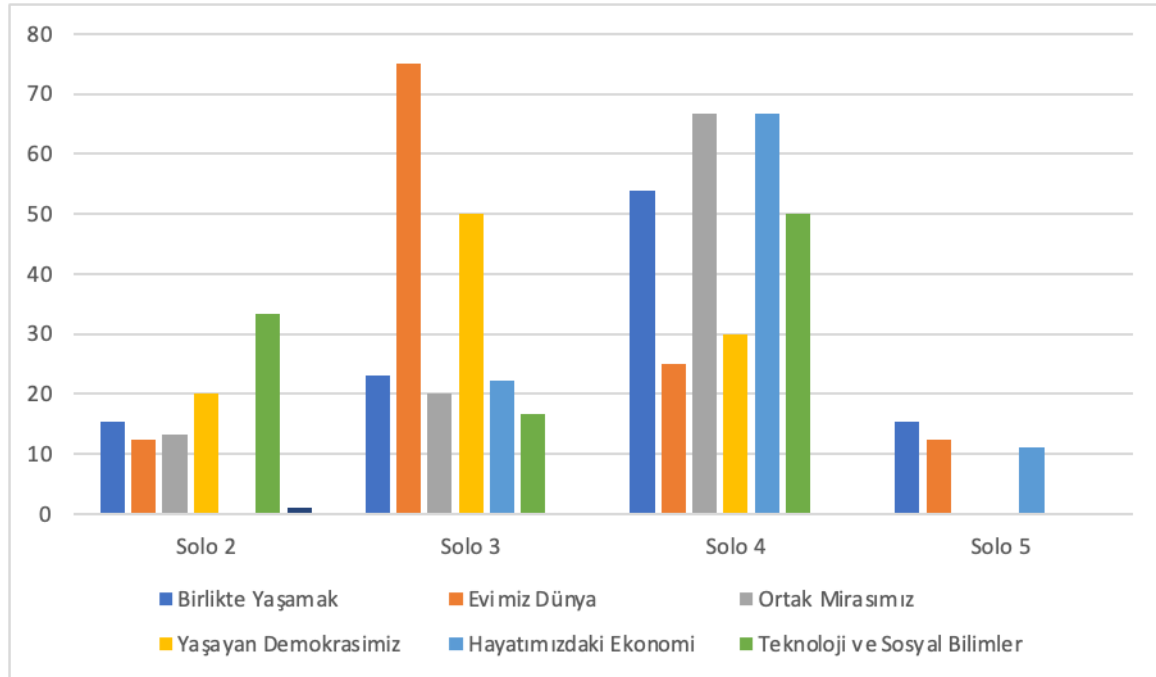
Tablo 6 incelendiğinde en çok 4. düzey olan ilişkisel yapı (n=31) en az ise 5. düzey olan soyutlanmış yapı (n=4) kazanım ifadesinin yer aldığı görülmektedir. 18 öğrenme çıktısının sadece 4'ünde 5. düzey olan soyutlanmış yapı kazanım ifadelerinin yer alması dikkat çekmektedir. 4 çıktıda ise kazanımların doğrudan 4. düzey olan ilişkisel yapıdan başladığı görülmektedir. Öğrenme alanlarına göre kazanımların analizi Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının öğrenme alanlarına göre analizi

Öğrenme Alanı	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı		SOLO 3: Çok Yönlü Yapı		SOLO 4: İlişkisel Yapı		SOLO 5: Soyutlanmış Yapı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	6.1.	2	15.4	3	23.1	7	53.8	2	15.4	13
6.2.	1	12.5	6	75.0	2	25.0	1	12.5	8	100.0
6.3.	2	13.3	3	20.0	10	66.7	-	-	15	100.0
6.4.	2	20.0	5	50.0	3	30.0	-	-	10	100.0
6.5.	-	-	2	22.2	6	66.7	1	11.1	9	100.0
6.6.	2	33.3	1	16.7	3	50.0	-	-	6	100.0
Toplam	9	14.8	20	32.8	31	50.8	4	6.6	61	100.0

Tablo 7 incelendiğinde yüzdeler de en çok %50.8 ile 4. düzey olan ilişkisel yapı kazanım ifadelerinin yer aldığı ardından %32.8 ile 3. düzey olan çok yönlü yapı ifadelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Dördüncü ve beşinci sınıf sonuçlarından farklı olarak altıncı sınıfta en çok kazanım ifadesi 3. değil 4. düzeyde yer almaktadır. Öğrenme alanlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizleri Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3. *Altıncı sınıf kazanımlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizi*

Şekil 3'de de görüldüğü üzere altıncı sınıf kazanımlarında en çok 4. düzey olan ilişkisel yapı ve 3. düzey olan çok yönlü yapı ifadelerine yer verildiği, 5. düzey olan soyutlanmış yapı ifadelerinin bu sınıf düzeyinde de çok sınırlı kaldığı görülmektedir.

3.4. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Analizi

Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı 6 öğrenme alanı içerisinde 17 öğrenme çıktısı ve 58 kazanım cümlesi yer almaktadır. Kazanımların SOLO taksonomisine göre analizi Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının SOLO taksonomisine göre analizi

Öğrenme Çıktısı	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı	SOLO 3: Çok Yönlü Yapı	SOLO 4: İlişkisel Yapı	SOLO 5: Soyutlanmış Yapı	Toplam
7.1.1.	1	1	2	-	4
7.1.2.	1	1	-	1	3
7.1.3.	-	1	3	1	5
7.2.1.	1	2	-	-	3
7.2.2.	-	1	2	-	3
7.3.1.	1	1	3	-	5
7.3.2.	1	2	1	-	4
7.3.3.	-	1	1	1	3
7.4.1.	-	-	3	-	3
7.4.2.	-	2	-	-	2
7.4.3.	1	1	-	-	2
7.4.4.	-	-	3	-	3
7.5.1.	1	2	1	-	4
7.5.2.	-	2	-	-	2
7.6.1.	-	-	2	-	2
7.6.2.	1	2	1	-	4
7.6.3.	-	2	3	1	6
Toplam	8	21	25	4	58

Tablo 8 incelendiğinde en çok 4. düzey olan ilişkisel yapı (n=25) en az ise 5. düzey olan soyutlanmış yapı (n=4) kazanım ifadesinin yer aldığı görülmektedir. 17 öğrenme çıktısının sadece 4’ünde 5. düzey olan soyutlanmış yapı kazanım ifadelerinin yer alması dikkat çekmektedir. Öğrenme alanlarına göre kazanımların analizi Tablo 9’da verilmiştir.

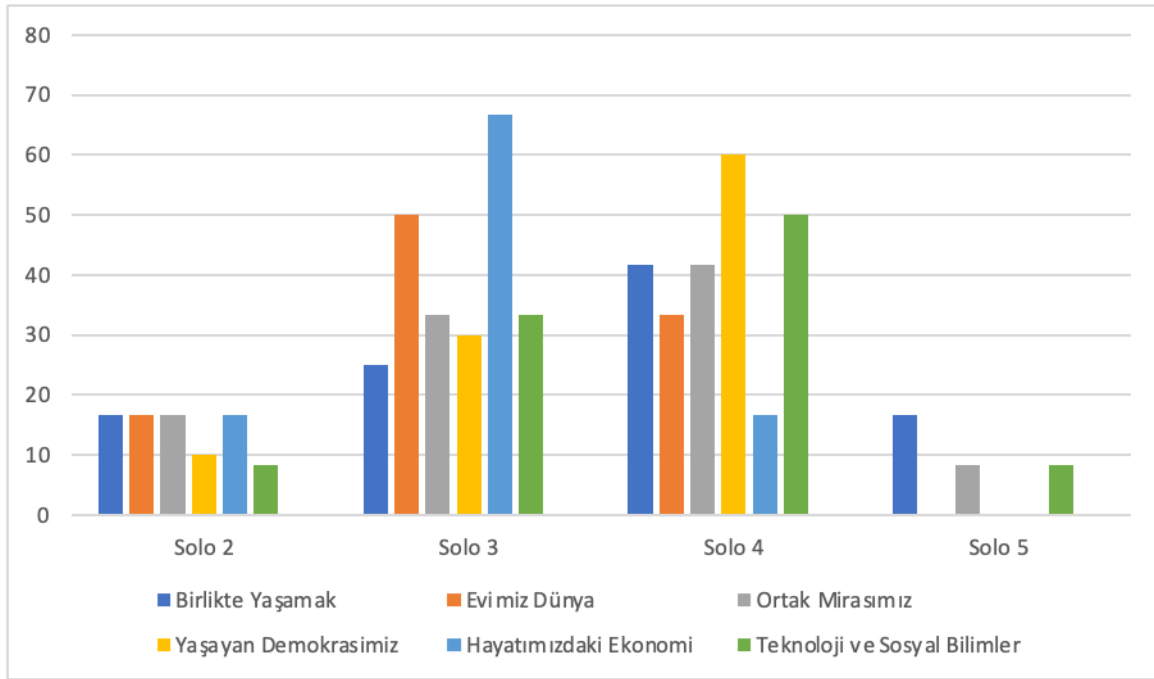
Tablo 9.

Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının öğrenme alanlarına göre analizi

Öğrenme Alanı	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı		SOLO 3: Çok Yönlü Yapı		SOLO 4: İlişkisel Yapı		SOLO 5: Soyutlanmış Yapı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
7.1.	2	16.7	3	25.0	5	41.7	2	16.7	12	100.0
7.2.	1	16.7	3	50.0	2	33.3	-	-	6	100.0
7.3.	2	16.7	4	33.3	5	41.7	1	8.3	12	100.0
7.4.	1	10.0	3	30.0	6	60.0	-	-	10	100.0
7.5.	1	16.7	4	66.7	1	16.7	-	-	6	100.0
7.6.	1	8.3	4	33.3	6	50.0	1	8.3	12	100.0
Toplam	8	13.8	21	36.2	25	43.1	4	6.9	58	100.0

Tablo 9 incelendiğinde 3 öğrenme alanında 5. düzey olan soyutlanmış yapı kazanım ifadesine yer verilmediği tüm öğrenme alanlarında ise yalnızca %6.9 oranında 5. düzey olan soyutlanmış yapı kazanımlarının yer aldığı görülmektedir. Yüzdeler gösterilerde en çok %43.1 ile 4. düzey olan ilişkisel

yapı kazanım ifadelerinin yer aldığı ardından %36.2 ile 3. düzey olan çok yönlü yapı ifadelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuç altıncı sınıf öğretim programı ile benzerlik göstermektedir. Öğrenme alanlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizleri Şekil 4’de verilmiştir.

Şekil 4. Yedinci sınıf kazanımlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizleri

Şekil 4’de de görüldüğü üzere yedinci sınıf kazanımlarının en çok 4. düzey olan ilişkisel yapı ve 3. düzey olan çok yönlü yapı ifadelerine yer verdiği, 5. düzey olan soyutlanmış yapı ifadelerinin bu sınıf düzeyinde de çok sınırlı kaldığı görülmektedir.

3.5. 4-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Karşılaştırmalı Analizi

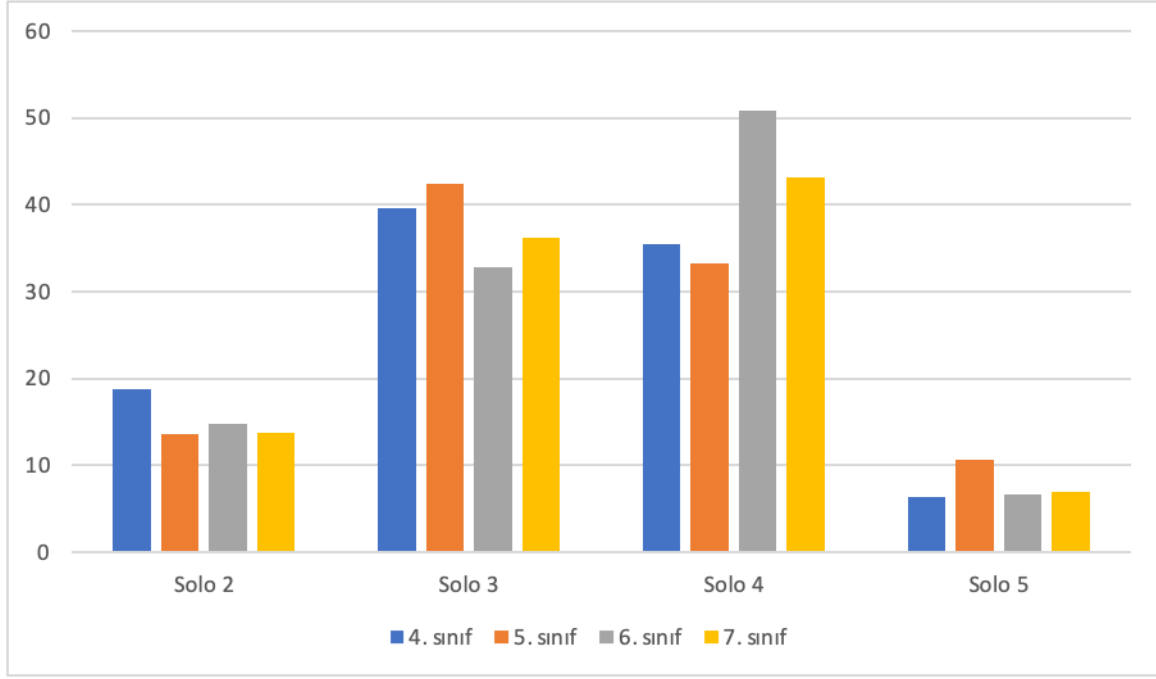
TYMM 4-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının SOLO taksonomisine göre analizi kapsamında dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıfa ait 488 kazanım cümlesi incelenmiştir. Sınıf bazlı analiz sonuçları Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10.

Ortaokul sosyal bilgiler dersi kazanımlarının SOLO taksonomisine göre analizi

Sınıf	SOLO 2: Tek Yönlü Yapı		SOLO 3: Çok Yönlü Yapı		SOLO 4: İlişkisel Yapı		SOLO 5: Soyutlanmış Yapı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
4. sınıf	9	18.8	19	39.6	17	35.4	3	6.3	48	100.0
5. sınıf	9	13.6	28	42.4	22	33.3	7	10.6	66	100.0
6. sınıf	9	14.8	20	32.8	31	50.8	4	6.6	61	100.0
7. sınıf	8	13.8	21	36.2	25	43.1	4	6.9	58	100.0
Toplam	35	15.0	88	37.8	95	40.8	18	7.7	233	100.0

Tablo 10 incelendiğinde SOLO düzeylerine göre kazanımların 4 ve 5. sınıf ile 6. ve 7. sınıf düzeylerinde benzer şekilde dağılım gösterdikleri görülmektedir. Tüm sınıf düzeylerinde en çok kazanım ifadesinin yer aldığı düzey sırasıyla 4. düzey olan ilişkisel yapı (n=95), 3. düzey olan çok yönlü yapı (n=88), 2. düzey olan tek yönlü yapı (n=35) ve 5. düzey olan soyutlanmış yapı (n=18) şeklinde tespit edilmiştir. Kazanım düzeylerinin toplam dağılımı 6 ve 7. sınıf düzeylerinde benzer şekilde gerçekleşmiştir. 4. ve 5. sınıfta ise en çok kazanım 4. düzey olan ilişkisel yapı yerine 3. düzey olan çok yönlü yapı ifadeleri yer almıştır. Düzeylere göre kazanımların grafik gösterimi Şekil 5’de verilmiştir.

Şekil 5. Ortaokul sosyal bilgiler dersi kazanımlarının SOLO basamaklarına göre yüzdeler analizi

Şekil 5’de de görüldüğü üzere kazanımların 4. düzey olan ilişkisel yapı ve 3. düzey olan çok yönlü yapıda yoğunluk gösterdiği özellikle 5. düzey olan soyutlanmış yapıda ise oldukça düşük seviyede kaldığı görülmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilerin toplumsal olayları anlama, eleştirel düşünme ve vatandaşlık bilinci kazanma yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan disiplinler arası bir alandır. Tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset ve kültür gibi çeşitli alanları kapsayan bu ders, öğrencilere hem geçmiş anlamada hem de günümüz ve gelecekteki toplumsal sorunlara çözüm üretmede önemli bir araç sunmaktadır (Şahin, 2021). Sosyal bilgilerin eğitimdeki önemi, öğrencilerin etik değerler, insan hakları ve demokratik prensipler konusunda bilinçlenmelerini sağlamakla sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda onların aktif vatandaşlar olarak topluma katkıda bulunmalarına da olanak tanınmaktadır (Çırak, 2019). Sosyal bilgiler eğitimi, toplumun ihtiyaçlarına ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak sürekli bir dönüşüm içerisinde. Dijital medya, yapay zekâ ve veri analitiği gibi teknolojik araçların sosyal bilgiler eğitim programına entegre edilmesi, öğrencilere bilgiye daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaşma imkânı sunmaktadır (Eskici & Altun, 2023). Ayrıca, küreselleşme ve çok kültürlülüğün artmasıyla birlikte, öğrencilerin farklı kültürleri anlamaları ve küresel sorunlara duyarlılık kazanmaları daha da önem kazanmıştır (Turan & Avcı, 2018). Ancak, sosyal bilgiler dersinin içeriği ve yaklaşımı, dönemsel olarak eğitim sistemleri ve toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda değişikliklere uğramaktadır. Bu değişiklikler, dersin amacını ve öğrenciler üzerindeki etkisini yeniden gözden geçirmeyi gerektirmektedir.

TYMM; milli ve manevi değerleri bütünleştiren geçmişten günümüze köprü görevi inşa eden öğretim programlarında temel yaklaşımı, öğrenci profili, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, beceriler çerçevesi bileşenlerini içeren bütüncül bir modeldir (MEB, 2023). TYMM çağın dinamikleri ile medeniyet ve kültürümüzü buluşturacak şekilde yorumlamak ve hayata geçirmek gereklidir (Karataş, 2024). Bu çalışmada, TYMM kapsamında 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının SOLO taksonomisine göre analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğretim programlarında belirtilen öğrenme çıktılarının taksonomik düzeyleri incelenmiş ve bazı önemli sonuçlar elde edilmiştir.

SOLO taksonomisi dört seviyeden oluşmaktadır. Bu seviyeler; tek-yönlü yapı, çok-yönlü yapı, ilişkisel yapı ve soyutlanmış yapı olarak adlandırılmaktadır. Her seviye, ardışık olarak birbirlerini izleyen, alttan üste doğru kavram düzeylerinde artış gösteren basamaklardan oluşmaktadır. Dördüncü sınıf analizinde, en çok 3. düzey (%39.6) ve 4. düzey (%35.4) kazanım ifadelerinin yer aldığı, 5. düzey ifadelerin (%6.3) ise oldukça sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Beşinci sınıf analizinde de benzer sonuçlar elde edilmiş olup, 3. düzey (%42.4) ve 4. düzey (%33.3) kazanım ifadelerinin ağırlıkta olduğu ve yine 5. düzey ifadelerin (%10.6) ise oldukça sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu bağlamda irdelendiğinde dördüncü ve beşinci sınıf analizlerinde en çok öne çıkan üçüncü düzey olan çoklu yapı düzeyi karşımıza çıkmaktadır. Çoklu yapı düzeyinde öğrenenlerin sorulara ilişkin çoklu verileri kullanmaları söz konusu olduğundan, öğrenenler uygun olan, olmayan ilgili, bağımsız ve anlamlı yönleriyle öğrenmeyi gerçekleştirirler. Bu nedenle bu düzeyde öğrenenlerin sorulara ilişkin tutarsız yanıtları söz konusu olabilir. Bu durumu bir analogiyle somutlaştırmak gerekirse bir öğrenci ormanda yer alan birçok ağacı farklı türleriyle birlikte görür adlandırır ama ormanı bütünsel olarak göremez. Bu nedenle üçüncü düzeyde olan bu sınıflandırma öğrencilerin görev ve performansları sıralama, tanıtma, birleştirme eylemleri ile ilgili sınırlı bir anlayış ortaya koymalarına imkân tanır (Yazıcı, 2013).

Dördüncü ve beşinci sınıf analizlerinde en çok öne çıkan ikinci düzey ise dördüncü düzeydir. Dördüncü düzeyde öğrenenler bir konuya ya da duruma ait tüm bileşenleri bütüncül şekilde ilişkilendirme yapabilir, bütünü tutarlı bir yapıya dönüştürebilir. Özellikle bu düzeyde öğrenenler farklı konuları bütünsel olarak kavrama, ilişkilendirme, analiz etme ve neden-sonuç ilişkisiyle irdeleme yapabilirler. Metaforik olarak örneklendirme gerekirse artık bu düzeyde öğrenenler hem ağaçları tek tek türlerine uygun görmekte ve ayırt etmekte hem de ormanı da bütünsel olarak görüp algılayabilmektedir (Leung, 2009).

Altıncı sınıf analizinde ise en çok 4. düzey (%50.8) ve 3. düzey (%32.8) ifadelerin yer aldığı, 5. düzey ifadelerin (%6.6) yine sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Yedinci sınıf analizinde en çok 4. düzey (%43.1) ve 3. düzey (%36.2) kazanım ifadelerinin yer aldığı, 5. düzey ifadelerin (%6.9) ise yine oldukça sınırlı kaldığı dair sonuçlar sınıf düzeylerinde benzer genel eğilimler ile benzer bir yapıyı işaret etmektedir. Altıncı ve yedinci sınıf düzeyinde dördüncü ve beşinci sınıf düzeyinden farklılaşarak dördüncü düzey daha çok öne çıkmaktadır. SOLO taksonomisi dördüncü düzeyde öğrenenlerin birbiri ile bağlantılı bilgileri sentezleyebilmesi, kendi öğrenmesi ile öğrenme sorumluluğu taşıyarak farkındalığa sahip olması söz konusu olarak göze çarpmaktadır. Bilindiği üzere Piaget'in bilişsel gelişim teorisi ile uyumlu olacak şekilde geliştirilen SOLO taksonomisinin düzeylerine de bakıldığında en benzer uyum bireyin bilişsel gelişimindeki farklılıkları merkeze almalarıdır (Konyalıhatipoğlu, 2016). Öğrenenler için bilişsel gelişim bir süreç olup, belli becerileri farklı zamanlarda ortaya çıkarabilmeleri mümkün olmaktadır. Bu nedenle Piaget'in bu gelişimsel teorisine dayanan SOLO taksonomisi ile öğrenenlerin edinmesi gereken birikimler sınıflandırılmış ve evrelere ayrılmıştır. SOLO taksonomisi sınıflandırmasında kazanımların değerlendirilmesi öğrenenlerin ilgili dersin kazanımlarına yönelik yanıtların içeriği, niteliği ve türüne göre ele alınmaktadır. Altıncı ve yedinci sınıf düzeyinde olan öğrenenler Piaget'in bilişsel öğrenme teorisine göre soyut işlemler döneminde yer alıp, SOLO taksonomisinde de ilişkisel yapı düzeyinde olmalarıdır. Bu nedenle TYMM 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı dördüncü düzeyde daha çok ortalama ile karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada sınıflar bazlı öğrenme alanlarının SOLO basamaklarına göre incelenmesinde sınıf düzeylerinde öğrenme alanlarının en çok 3. düzey ve 4. düzeyde olduğu karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada sadece altıncı sınıf düzeyi hariç tüm sınıf düzeylerinde Ortak Mirasımız öğrenme alanında SOLO 5. Düzey olan soyutlanmış yapı tespit edilmiştir. Bunun nedeni bu öğrenme alanının üst düzey öğrenme ile bilişsel anlamda analiz etme, değerlendirme gibi süreçleri içeren konuları içermesi olduğu düşünülmektedir.

TYMM 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının erdem-değer-eylem çerçevesinde öğrenenlerin erdemli, milli ve manevi değerlere saygılı, üreten yetkin bireyler yetiştirmesi hedeflenmektedir. Özellikle 21. yy becerileri ile uyumlu bilginin irdelenip yorumlanması ile günlük yaşamla ilişkilendirilmesi öne

çıkılmaktadır. Genel anlamda 4-7. Sınıf düzeyinde SOLO taksonomisi beşinci sınıf düzeyi oldukça sınırlı kalmıştır. Beşinci düzey olan soyutlanmış yapıda öğrenenlerin genelleme yetkinlikleri ile öğrenilen bilgi içeriklerinin farklı alanlara ve disiplinlere dönüştürülebilmesini mümkün kılmaktadır. Böylelikle öğrenenler edindikleri bilgi birikimlerini farklı farklı seviyelere ve disiplinlere dönüştürebilmektedir (Burnett, 1999; Leung, 2009).

Genel anlamda TYMM 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının SOLO taksonomisine göre analizinde bu düzey oldukça sınırlı kalmıştır. TYMM4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının tamamı incelendiğinde her ne kadar üst sınıfa doğru bilişsel düzeylerde artış gözlenirse 5. Düzeyde soyutlanmış yapı düzeyinde sınırlılıklar göze çarpmaktadır. Gezer ve İlhan (2015) tarafından sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan değerlendirme sorularının (2005-2009) karşılaştırmalı olarak ele incelendiği çalışmada da üst sınıf doğru öğretim programı içinde artış gözlemlenmekle birlikte sınırlı düzeyde kaldığı ve bunun yeterli olmadığı belirtilmiştir. Bursa (2022) tarafından 2018 yılında yayınlanan sosyal bilgiler öğretim programının SOLO taksonomisine göre incelendiği çalışmasında sınıf düzeyinin arttıkça üst düzey bilişsel süreçlere işaret eden boyutlardaki kazanımların sayısında artış olduğu görülmüş ve sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretim programı oluşturulması ve güncellenmesi için yapılan çalışmalarda SOLO taksonomisinin de dikkate alınması gerektiğini önermiştir. 2018 yılında yayınlanan sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının SOLO taksonomisine göre tek yönlü yapı ve çok yönlü yapı evrelerde olması üst düzey bilişsel süreçlerin yürütülmediğini göstermektedir. Gezer ve İlhan (2015) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programları SOLO taksonomisine göre incelenmiş ve programda yer alan kazanımların yaklaşık yarısının tek ve çok yönlü düzeylere karşılık geldiği ortaya çıkmıştır. Bu durum 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarından farklılaştığını ve üst düzey bilişsel süreçleri 2018 programında daha çok ön plana çıktığını göstermektedir. TYMM sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının SOLO taksonomisinde ise dördüncü düzey olan ilişkisel yapı evresinde artış olduğu tespit edilmiştir.

Bu bulgular, TYMM 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının genellikle orta düzeydeki öğrenme çıktıklarına odaklandığını ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımların sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin daha karmaşık ve soyut düşünme becerilerini geliştirmeleri için öğretim programlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

TYMM genel amacı ve temel savı ile bilimsel bir çerçevede 21. yüzyıla uygun olarak milli manevi ve maddi unsurları merkeze alan yapı ile çerçeveslendirilmeye çalışılmıştır (Ülçay, 2024). Sosyal bilgiler dersinin de odağında yer alan milli kimliği inşa eden sosyal, duygusal ile eğilimler konu başlıklarının ulusal çalışmalar ve ulusal alan yazın perspektifiyle sunulması sınırlı düzeyde olan beşinci düzeyin yani soyutlanmış yapı düzeyinin de oluşmasına neden olmuştur. Çünkü öğrenenlerden istenen farklı bilgi birikimlerinin alan yazındaki öncelikle ulusal düzeyde kullanılarak özellikle farklı alanlara ve disiplinlere çevrilmesi TYMM'nde sınırlı kaldığından SOLO taksonomisine göre beşinci düzeye yönelik sınırlı düzeyde ilişkilendirilmelerin yapılmasına neden olmuştur. Ayrıca, her sınıf düzeyinde belirli öğrenme alanlarının bazı taksonomik düzeylerde daha fazla yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu da öğrenme alanı yaklaşımıyla öğretim programlarının farklı taksonomik düzeylerdeki kazanımları nasıl etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda, öğretim programlarının öğrenme alanı yapısının SOLO taksonomisine uygun bir şekilde dengeli bir dağılım göstermesi için yeniden yapılandırılması önem arz etmektedir.

TYMM sosyal bilgiler öğretim programına dijital dönüşümün sağlanarak öğrencilere bilgiye daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaşma imkânı sağlayan, dijital medya, yapay zekâ ve veri analitiği gibi teknolojik araçlar daha fazla entegre edilmelidir. Böylelikle SOLO taksonomisi ilişkisel yapı ve soyutlanmış yapı düzeyinde kazanımların yer almasının sağlanacaktır.

TYMM sosyal bilgiler öğretim programında öğrencilerin farklı kültürleri anlamaları ve küresel sorunlara duyarlılık kazanmaları teşvik etmek amacıyla aktif vatandaşlık bilincine sahip demokratik değerlere saygı, insan hakları, çevre koruma ve toplumsal sorumluluk konularını küresel bakış açısıyla yorumlayan sentezleyen bakış açılarının kazandırılması öğrenenlerin soyutlanmış yapı düzeyinde çıkarımlar yapabilmeleri için önem arz etmektedir. Bu nedenle üst düzey bilişsel düşünme yapısında ve SOLO taksonomisinin ilişkisel yapı ve soyutlanmış yapı evreleri sosyal bilgiler öğretim programı toplumun değişen ihtiyaçlarına ve eğitimdeki yeni trendlere uygun olarak sürekli güncellenmelidir. Öğreneneler güncel ve geçerli bilgilerle donatıldığında ilişkisel yapı düzeyinde ve soyutlanmış yapı düzeyinde kazanımları elde edebilecekleridir. TYMM sosyal bilgiler öğretim programı özelinde eğitiminin etkinliğini artırarak, öğrencilerin toplumsal olayları anlama ve yorumlama becerilerini geliştirmeye katkıda bulunacaktır. Bu, gelecekte de sosyal bilgiler dersinin önemini koruyacağı ve toplumun ihtiyaçlarına göre sürekli olarak güncellenmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Eğitim materyallerinin güncel ve çeşitli olması, öğrencilerin ilgisini çekebilir ve öğrenmeyi daha etkili hale getirebilir.

Sosyal Bilgiler eğitimi, toplumsal olayları anlama, eleştirel düşünme becerileri kazanma ve vatandaşlık bilinci geliştirme açısından vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Gelecekte bu eğitimin, teknolojik gelişmelerle uyumlu hale getirilmesi ve küresel sorunlara duyarlılık kazandırma amacıyla daha da geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sayede, öğrenciler hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha etkin ve bilinçli bireyler olarak yetişeceklerdir.

Sonuç olarak, TYMM 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının SOLO taksonomisine göre yapılan bu analiz, öğretim programlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için önemli bilgiler sunmaktadır. Öğretim programlarının, öğrencilerin düşünme becerilerini daha üst düzeylere taşıyacak şekilde yeniden düzenlenmesi, eğitim kalitesinin artırılması açısından kritik bir adım olacaktır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda TYMM gibi yeni oluşturulan öğretim programlarında taksonomik açıdan SOLO taksonomisinin dikkate alınması ve uluslararası alanda kabul gören farklı taksonomilere göre de TYMM sosyal bilgiler dersinin incelendiği araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynakça / Reference

- Bağdat, O., & Anapa Saban, P. (2014). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin cebirsel düşünme becerilerinin solo taksonomisi ile incelenmesi. *International Journal of Social Science*, 26, 473-496. DOI: <https://doi.org/10.9761/JASSS2364>.
- Bektaş, Ö., & Turan, R. (2022). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programları*. Pegem Akademi: Ankara.
- Beldağ, A., & Teymur, N. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında çokkültürlü eğitim: bir içerik analizi. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 2(2), 117-129.
- Biggs, J. B. (2003). *Teaching for quality learning at University*. Maidenhead: Open University Press.
- Biggs, J. B., & Collis, K. F. (1982). *Evaluating the quality of learning: The SOLO taxonomy (Structure of the Observed Learning Outcome)*. Academic Press.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. DOI: <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Brabrand, C., & Dahl, B. (2009). Using the SOLO taxonomy to analyze competence progression of university science curricula. *Higher Education*, 58(4), 531-549. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s10734-009-9210-4>
- Burnett, P. C. (1999). Assessing the structure of learning outcomes from counselling using the SOLO taxonomy: An exploratory study. *British Journal of Guidance and Counselling*, 27(4), 567-580.
- Bursa, S. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının solo taksonomisine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 1015-1032.
- Çelik, D. (2007). *Öğretmen adaylarının cebirsel düşünme becerilerinin analitik incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Çırak, A. (2019). Demokratik değerler, demokratik eğitim ve sosyal bilgiler eğitimi ilişkisi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Çiydem, E., & Kaymakçı, S. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin yönelimi üzerine bir değerlendirme. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 179-207. DOI: <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.818742>.
- Eskici, E., & Altun, A. (2023). Sosyal bilimlerde dijitalleşme ve sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1686-1719.
- Gezer, M., & İlhan, M. (2015). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımları ile ders kitabı değerlendirme sorularının SOLO taksonomisine göre incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 1-25.
- Gömlüksiz, M. N., & Kan, A. Ü. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 39-49.
- Harwood, T. G., & Garry, T. (2003). An overview of content analysis. *The Marketing Review*, 3(4), 479-498.
- Hattie, J. A., & Purdie, N. (1998). The SOLO model: Addressing fundamental measurement issues. In B. Dart & G. Boulton-Lewis (Eds.), *Teaching and learning in higher education* (pp. 145-176). Melbourne, Aus.: ACER.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Akademi: Ankara.
- Kaçar, T., & Çakmak, Z. (2020). Sosyal bilgiler dersinde sorgulamaya dayalı öğretimin öğrencilerin ders başarısına, eleştirel düşünme becerilerine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1651-1672. DOI: <https://doi.org/10.17755/esosder.712886>.
- Karataş, İ. H. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hakkında. *Alanyazın*, 5(1), 6-11.
- Konyalıhatipoğlu, M. E. (2016). *Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin analitik ve bütüncül düşünme stillerinin SOLO taksonomisi ile incelenmesi*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı). (Yüksek Lisans Tezi). Rize

- Leung, C. F. (2000). Assessment for learning: Using SOLO taxonomy to measure design performance of design & technology students. *International Journal of Technology and Design Education*, 10(2), 149-161.
- MEB (2023). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>.
- MEB (2023). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>.
- Miles, M., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi: Ankara.
- Öztürk, C. (2011). *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları*. Pegem Akademi: Ankara.
- Öztürk, C., Keskin, S. C., & Otluoğlu, R. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Pegem Akademi: Ankara.
- Safran, M. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi: Ankara.
- Sezginsoy, B., & Akkoyunlu, B. (2011). Sosyal bilgiler dersinde tarih bilinci oluşturmada dizgeli öğretimin etkililiği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 411-422.
- Şahin, C. T. (2021). Sosyal bilgiler eğitiminde toplumsal konuların öğretimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1429-1474.
- Tay, B., & Öcal, A. (2011). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi: Ankara.
- Turan, R., & Ulusoy, K. (2011). *Sosyal bilgilerin temelleri*. Pegem Akademi: Ankara.
- Turan, R., Sünbül, A. M., & Akdağ, H. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I*. Pegem Akademi: Ankara.
- Turan, S., & Avcı, E. K. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programı'nın dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Journal of Education and New Approaches*, 1(1), 28-38.
- Ülçay, O. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli değerlendirmesi. *Ulusal Eğitim Toplum ve Dünya Dergisi*, 1(2), 70-75.
- Yazıcı, N. (2013). *Başarının ölçülmesinde SOLO Taksonomiye dayalı hazırlanan rubrik kullanımının etkisinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş.
- Yeşilyurt, S., DüNDAR, R., & Aydın, M. (2024). Sosyal bilgiler eğitimi alanında lisansüstü eğitimini sürdüren öğrencilerin yapay zekâ hakkındaki görüşleri. *Asya Studies*, 8(27), 1-14. DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1406649>.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Social Studies, a comprehensive field encompassing various aspects of human life and society, has a rich history dating back to its origins in the United States in 1916. This multifaceted discipline has since spread globally, adapting to diverse cultural contexts. In Türkiye, the journey of Social Studies education began in 1953 with the "Teacher Schools and Village Institutes Program," but it wasn't until 1968 that a significant milestone was reached in the country's approach to this subject.

Initially centered on citizenship, history, and geography, Social Studies in Türkiye has evolved to incorporate a broader spectrum of disciplines. Today, it includes economics, anthropology, law, archaeology, psychology, political science, and sociology. This expansion reflects the subject's core aim: to prepare students for the complexities of social life, develop their social competencies, and facilitate their integration into society.

As an interdisciplinary field, Social Studies combines knowledge from various social and human sciences. It provides a platform for examining social realities and understanding human interactions with their environment. The future of this discipline is being shaped by rapid societal changes and technological advancements. Digital transformation, artificial intelligence, and data analytics are becoming increasingly integral to Social Studies education. Moreover, the field must address pressing global issues such as globalization, multiculturalism, and active citizenship in its curriculum to remain relevant and effective.

2. METHOD

While the manuscript does not explicitly outline a specific research method, it appears to employ a comprehensive literature review and analysis approach. This method allows for a thorough examination of the development, current state, and future prospects of Social Studies education, with a particular focus on Türkiye's educational system. The study delves into various aspects of Social Studies education, including its historical evolution, core components, and the challenges it faces in the future. This approach provides a holistic view of the subject, enabling a deep understanding of its trajectory and potential future directions.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

The manuscript presents a comprehensive analysis of the evolution and future prospects of Social Studies education, with a particular focus on Türkiye's educational landscape. This essay will explore the key findings and discussions outlined in the manuscript, highlighting the transformative journey of Social Studies and its pivotal role in shaping Türkiye's educational future.

Social Studies, as a discipline, has undergone significant transformations since its inception. In Türkiye, it has evolved from being a component of other subjects to establishing itself as a standalone discipline. The current form of Social Studies in Türkiye aims to develop students' understanding of social events, foster citizenship awareness, and enhance their comprehension of environmental relationships. This evolution reflects the field's adaptability to meet societal needs and respond to global events.

One of the strengths of Social Studies lies in its interdisciplinary nature. By incorporating knowledge from various social science disciplines, it provides students with a comprehensive understanding of society, politics, economics, culture, and environmental issues. This holistic approach enables students to develop a well-rounded perspective on complex social phenomena, preparing them for the multifaceted challenges of the modern world.

The core objectives of Social Studies align closely with the broader goals of education in preparing students for active participation in society. These objectives include developing critical thinking skills,

fostering citizenship awareness, promoting understanding of democratic values and human rights, and enhancing students' ability to analyze and solve social problems. By focusing on these crucial skills and competencies, Social Studies plays a vital role in shaping informed and engaged citizens.

As society evolves, so too must Social Studies education. The field faces the challenge of adapting to rapid technological advancements, necessitating the incorporation of digital media, artificial intelligence, and data analytics into its curriculum. Additionally, there is a growing need to address global issues, cultural diversity, and active citizenship, reflecting the interconnected nature of our modern world. These challenges present opportunities for innovation and growth within the discipline.

In response to these evolving needs, Türkiye has introduced the Türkiye Century Education Model (TYMM), an innovative educational framework designed for the period 2023-2123. This model represents a significant shift in Türkiye's approach to education, aiming to reshape the country's education system to meet future needs and align with global educational standards. At its core, the TYMM focuses on developing competent and virtuous individuals through a holistic approach that emphasizes moral, social, intellectual, and physical development.

The TYMM is structured around three main components: the Student Profile, the Virtue-Value-Action Framework, and the Skills Framework. The Student Profile aims to develop well-rounded individuals who possess a range of positive attributes, reflecting the model's emphasis on character development alongside academic achievement. The Virtue-Value-Action Framework focuses on developing virtues through observable actions and values, underscoring the importance of ethical development and social responsibility. The Skills Framework encompasses a wide range of competencies, equipping students with the tools they need to navigate an increasingly complex world.

In addition to these components, the TYMM introduces a shift in assessment methods, emphasizing continuous and formative assessment. This approach focuses on student-centered evaluation and active participation in the learning process, moving away from traditional summative assessment methods. This change reflects a broader trend in education towards more holistic and comprehensive evaluation of student progress.

The 2023 Social Studies Curriculum plays a pivotal role in realizing the educational goals of the TYMM. It aims to instill cultural and historical awareness, provide quality citizenship education, develop critical and analytical thinking skills, foster a global perspective, and promote social harmony and solidarity. This integration highlights the central role of Social Studies in achieving broader educational objectives and underscores its importance in Türkiye's educational future.

In conclusion, the manuscript paints a picture of Social Studies education in Türkiye as a dynamic and evolving field, poised to play a crucial role in shaping the country's educational landscape. Through the implementation of innovative models like the TYMM and the continuous adaptation of the Social Studies curriculum, Türkiye is taking significant steps towards preparing its students for the challenges and opportunities of the 21st century.

The manuscript concludes that the Türkiye Century Education Model, in conjunction with the updated Social Studies curriculum, represents a comprehensive vision for restructuring Türkiye's education system to meet 21st-century requirements. By blending national and moral values with modern science and technology, the model aims to produce globally competitive, innovative, and creative individuals who are grounded in their cultural heritage while being prepared for the challenges of the future.

These findings suggest that Social Studies education in Türkiye is undergoing a significant transformation to address contemporary challenges and prepare students for a rapidly changing world. The integration of technology, emphasis on critical thinking and global awareness, and focus on character development indicate a holistic approach to education that goes beyond traditional subject-matter knowledge. This approach recognizes the need for education to evolve in tandem with societal changes and technological advancements.

However, the success of these initiatives will depend on effective implementation, continuous evaluation, and adaptation to emerging societal needs and technological advancements. The ambitious scope of the TYMM and the revised Social Studies curriculum presents both opportunities and challenges. Future research could focus on assessing the impact of these new approaches on student outcomes, teacher preparedness, and overall educational quality in Türkiye. Such studies would provide valuable insights into the effectiveness of these reforms and guide future adjustments to ensure that Türkiye's education system continues to meet the evolving needs of its students and society at large.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli web sitesinden elde edilmiştir. Bu nedenle araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Giriş ve kaynakça düzenlenmesi başlıklarına katkı sağlamıştır. Katkı oranı %25’dir.

Yazar 2: Tartışma, sonuç ve öneriler başlıklarına katkı sağlamıştır. Katkı oranı %25’dir.

Yazar 3: Yöntem, tartışma sonuç ve öneriler başlıklarına katkı sağlamıştır. Katkı oranı %25’dir.

Yazar 4: Bulgular başlığına katkı sağlamıştır. Sorumlu yazar olarak görev almıştır. Katkı oranı %25’dir.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.